

Dr. Kormos Krisztián (ORCID: 0009-0000-7526-8632)

ELTE ÁJK Polgári Eljárásjogi Tanszék

Témavezető: Dr. Völcssey Balázs István PhD egyetemi adjunktus

DOI: <https://doi.org/10.55052/themis.2025.1.30>

A Kúria közzétett határozatára hivatkozás a polgári peres eljárásban

(Invoking published Curia decision in the civil procedure)

Absztrakt

A tanulmány abból a célból jött létre, hogy vizsgálja, miként illeszkednek a polgári perrendtartás szabályai a Kúria közzétett határozatának a korlátozott precedensrendszer bevezetése folytán megváltozott eljárási szerepéhez. A tanulmányban először áttekintem a Kúria közzétett határozatára hivatkozásra vonatkozó eljárási szabályokat, majd ezt követően választ keresek az ezekkel összefüggésben felmerült kérdésekre, valamint megkísérlek javaslatot tenni az azok feloldásához szükséges értelmezésre, illetve amennyiben ez nem lehetséges, az azok rendezésére szolgáló jogalkotásra.

Kulcsszavak: polgári eljárásjog, korlátozott precedensrendszer, a Kúria közzétett határozata, perfelvételi nyilatkozat, új tényállítás, anyagi pervezetés, indokolás, alkotmányjogi panasz, fellebbezés, perújítás

Abstract

This study was created with the intention of examining how the altered procedural role of the published Curia decision fits into the regulations of the civil procedure due to the implementation of the limited precedent system. In the study, I first review the procedural rules regarding invoking a published Curia decision, then I seek answers to the questions that have arisen in association with them, and I try to propose the interpretation needed for their resolution or, if this is not possible, the legislation to settle them.

Keywords: *civil procedure law, limited precedent system, published Curia decision, preparatory statement, new statement of fact, case management, statement of reasons, constitutional complaint, appeal, retrial*

Bevezetés

A korlátozott precedensrendszer bevezetésével a Kúria közzétett határozatának a polgári eljárásban betöltött szerepe alapvető változáson ment keresztül. Miközben azonban az arra történő hivatkozás jelentősége növekedett¹, az eljárásjogi szabályozása szinte teljesen változatlan maradt. A jelen tanulmányban arra teszek kísérletet, hogy a Kúria közzétett határozatára történő hivatkozás polgári eljárásjoggal való kapcsolatának elemzése során feltárjam azokat az eljárásjogi szabályok alkalmazása során felmerülő kérdéseket, amelyek értelmezést igényelnek, illetve nehézséget okozhatnak a gyakorlatban.

Ennek során áttekintem a Kúria közzétett határozatára hivatkozás jogi minősítését, majd erre tekintettel értelmezem az arra vonatkozó eljárásjogi normákat az eljárás megindításától annak jogerős befejezéséig. A Kúria közzétett határozata perújítási okként történő értelmezésének kivételével nem vizsgálom azonban a rendkívüli jogorvoslati eljárásokat, hiszen azok elemzése a korlátozott precedensrendszerben betöltött kiemelkedő szerepük okán meghaladná a jelen tanulmány kereteit.

A Kúria közzétett határozata mint precedens

A korlátozott precedensrendszer 2020. április 1. napjával történő bevezetésével a jogalkotó új alapokra helyezte a jogegység biztosításának eszköztárát. Innentől a Kúria nem pusztán a bíróságokra kötelező jogegységi határozatokkal és a kötelező erővel nem rendelkező, de meggyőző erejű precedensként figyelembe vett egyéb határozataival biztosítja a jogegységet, hanem lényegében minden érdemi döntésével.

A precedensrendszer ugyanakkor három szempontból is korlátozottnak tekinthető. Az első, hogy kizárólag a Kúria határozatai rendelkezhetnek precedenshatással. A magyar rendszer ilyen értelemben vett centralizáltsága azzal a következménnyel jár, hogy kizárólag a Kúria tudja orvosolni a jogegység sérelmét minden olyan esetben is, amikor a rendes

¹ Ehhez ld. AUER, CSIBOR, OROSZ, POLLNER 2024

jogorvoslattal nem támadható határozat az azt hozó bíróság székhelye szerint illetékes, a Kúria álláspontjával egyező gyakorlatot követő ítélőtábla jogértelmezésétől is eltér. Így például, ha egy járásbíróság előtt indult polgári ügyben az egyik fél abból az okból terjesztene elő felülvizsgálati kérelmet a másodfokú határozat ellen, hogy az eltér a Kúria közzétett határozatától, akkor is a Kúriához kellene fordulnia, ha az ítélőtábla, – amelynek illetékességi területéhez a másodfokú bírósággént eljáró törvényszék tartozik –, egyébként követi a Kúria gyakorlatát és ekként fel tudná oldani a törvényszék és a Kúria jogértelmezése közötti ellentmondást.² Természetesen ez a decentralizált modell annyiban tudná tehermentesíteni a Kúriát, amennyiben a törvényszékek indokolatlanul térnek el a közzétett határozatoktól. Ellenkező esetben az ítélőtáblának éppúgy a Kúriához kellene fordulnia, mint a feleknek. Ezért hosszas statisztikai kutatás után lehetne állást foglalni abban a kérdésben, mennyiben járulna hozzá a precedenshatás ítélőtáblák határozataira történő kiterjesztése a jogegység hatékony biztosításához, figyelembe véve azt is, hogy az ilyen irányba történő további lépések alapjaiban változtatnák meg a Kúriának a bírósági szervezetrendszerben betöltött szerepét. A felek ugyanis jellemzően nem kizárólag arra hivatkozással kérnek felülvizsgálatot, hogy a bíróság eltért a Kúria közzétett határozatától, hanem egyéb eljárási és anyagi jogi szabálysértésekkel is támadják a jogerős határozatot. Ebből kifolyólag a precedenshatás kiterjesztése egyúttal vagy a felülvizsgálat lehetőségének részben az ítélőtáblákra történő telepítésével, vagy egy újabb jogorvoslati lehetőség megteremtésével – és ezzel az eljárások elhúzódásának – további lehetőségével járna.

A második precedensrendszert korlátozó körülmény az előző körülményből fakad, azonban annak időbeli oldalát ragadja meg. Mivel a jogalkotó a határozatok precedenshatását ahhoz kötötte, hogy a Kúria hozza a határozatot, egyben azt a követelményt is támasztja a határozatokkal szemben, hogy 2012. január 1. után hozták azokat. E feltétel már a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény (a továbbiakban: Bszi.) 2021. január 1. napján hatályba lépett módosítása előtt is fennállt, hiszen a Kúria közzétett határozata – a Kúria létrejöttének időpontjára tekintettel – egyúttal azt is jelentette, hogy azok 2012. január 1. napját követően születtek.

A jogalkotó a Bszi. 2021. január 1. napján hatályba lépett módosításával azonban megerősítette ezt a követelményt, és egyértelművé tette, hogy precedenshatás kizárólag a 2012. január 1. után hozott határozatokhoz

² Vö. OSZTOVITS 2020

kapcsolódhat. A döntést azzal indokolta, hogy „a Kúria ítélezési tevékenységében és nem a közzétételi tevékenységében számít a Legfelsőbb Bíróság jogutódjának”³ Jóllehet a Bszi. 188. § (1) bekezdése valóban egyértelműen rögzíti, hogy a Kúria az ítélezési tevékenységben minősül a Legfelsőbb Bíróság jogutódjának. Ezzel egyidejűleg a Bszi. 195. § (2) bekezdése úgy rendelkezik, hogy a „*hatálybalépését megelőzően hozott irányelvek, elvi döntések és kollégiumi állásfoglalások az eltérő iránymutatást tartalmazó jogegységi határozat meghozataláig alkalmazhatók*”. Erre figyelemmel felmerül a kérdés, milyen érv szól amellet, hogy a 2012. január 1. napját megelőzően hozott határozatok ne rendelkezessenek precedenshatással? A fentiek alapján megállapítható, hogy bár 2012. január 1. napjával – az Alaptörvény és számos kiemelt jelentőségű törvény hatálybalépésével – kétségkívül a jogrendszer alapjait érintő változás történt, ez a változás nem képezte akadályát annak, hogy az azt megelőző, a jogegységet biztosító, kötelező erővel rendelkező, de az akár csak meggyőző erejű precedensként működő eszközök is alkalmazhatók legyenek a változást követően. Ugyanúgy ahogy akár az Alkotmánybíróság korábbi gyakorlata, akár számos, 2012. január 1. napja előtt hatályos jogszabály alkalmazható volt továbbra is. Meg kell jegyezni, hogy az előbb kifejtettek miatt a 2012. január 1. napját megelőzően hozott határozatok alkalmazásának az sem képezhette akadályát, hogy azokat eltérő jogszabályi környezetben, illetve eltérő eljárásrendben hozták.

Mindazonáltal a 2012. január 1. napjaként rögzített korlát okának a keresése nem öncélú. Az időbeli korlát azt eredményezi, hogy a fél nem terjeszthet elő felülvizsgálati kérelmet arra hivatkozással, hogy a bíróság eltért a Legfelsőbb Bíróság 2012. január 1. napját megelőzően hozott határozatától. Ezért a Bszi. 41/B. § (1) bekezdése alapján jogegységi panaszt sem terjeszthet elő azon az alapon, hogy ezen eltérésre a felülvizsgálati kérelemben, illetve indítványban hivatkozott és a Kúria a felülvizsgálat során eljáró tanácsa az eltérést nem orvosolta. Tehát amennyiben a Kúria a Legfelsőbb Bíróság valamely – akár évtizedekig töretlenül alkalmazott – gyakorlatát 2012. január 1. napját követően egy határozattal nem erősítette meg, a bíróság az attól való eltérést nem köteles indokolni, és a fél felülvizsgálati kérelmet, illetve jogegységi panaszt sem terjeszthet elő ebből az okból.

³ Az egyes igazságügyi tárgyú törvények módosításáról szóló 2020. évi CLXV. törvény végső előterjesztői indokolása: Részletes indokolás a 41. §-hoz

A Kúria közzétett határozatára történő hivatkozás a perindítási és a perfelvételi szakban

A korlátozott precedensrendszer a polgári peres és nemperes eljárások teljes tartama alatt hatással van az eljárás lefolyására. A Kúria közzétett határozata az eljárás során kettős szerepet tölt be: annak létezése tényállapot, ugyanakkor az arra hivatkozás lényegében valamely jogszabály értelmezésére vonatkozó jogi érv. Ebből következően önmagában annak állítása, hogy a Kúria közzétett határozata létezik, az tényállítás, míg az olyan nyilatkozat, hogy a határozat alkalmazandó az ügyben, az jogi érvelés.⁴ E kettős megközelítés kezelhetővé teszi a Kúria közzétett határozatát és az arra történő hivatkozást a polgári perrendtartás keretei között azzal, hogy esetről esetre kell értékelni, a Kúria közzétett határozatának a meghozatala vagy az arra való hivatkozás mint körülmény domborodik-e ki az adott helyzetben.

A fentiekre tekintettel rögzíteni kell, hogy mindkettő perfelvételi nyilatkozatnak minősül. A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény (a továbbiakban: Pp.) 183. § (1) bekezdésében meghatározott fogalom értelmében a felek tényre vonatkozó állítása és tagadása, valamint beismerése egyértelműen perfelvételi nyilatkozatnak tekintendő. Ezzel szemben a Pp. 183. § (1) bekezdése alapján nem teljesen világos, a jogi érvelés a perfelvételi nyilatkozatok közé tartozik-e. Habár egyes értelmezések kiolvashatónak látják a fogalom szövegezéséből,⁵ értelemszerűen abból is következik, hogy eltérő vagy további jogi érvelés előterjesztése feltételhez nem kötött perfelvételi nyilatkozatnak minősül az érdemi tárgyalási szakban. Tehát mivel perfelvételi nyilatkozatnak kell tekinteni mindkettőt, a perfelvételi nyilatkozatokra vonatkozó szabályokat kell alkalmazni azokra.

A felek az eljárás számos pontján előterjeszthetnek perfelvételi nyilatkozatot, így hivatkozhatnak a Kúria közzétett határozatára. A felperesnek a Kúria közzétett határozatára történő hivatkozása a Pp. 170. § (2) bekezdés c) és d) pontja alapján már a keresetlevélben megjelenhet. Ennek a jelentősége abban áll, hogy – bár a Pp. 176. § (6) bekezdése szerint nem vizsgálható a keresetlevél érdemi részében előadott azon kérelem, állítás, illetve érvelés a keresetlevél perfelvételre való alkalmassága szempontjából, amelynek értékelése az ügy érdemére tartozik –, lehetséges, hogy a kereset a Kúria hivatkozott közzétett határozatában foglalt jogértelmezésre tekintettel fog olyan kereseti

⁴ Ez utóbbit vö. VIRÁG, VÖLCSEY 2020 és ld. TAHIN 2020

⁵ ZSITVA 2025 a Pp. 183. §-ához 3. pont harmadik bekezdése

kérelmet, jogállítást, illetve tényállítást tartalmazni, ami perfelvételre alkalmassá teszi. Meg kell jegyezni azonban, hogy a felperes semmiképpen nem jelölheti meg a Kúria közzétett határozatát jogalapként, ugyanis jogalap a Pp. 7. § (1) bekezdés 8. pontja szerint csak anyagi jogi jogszabályi rendelkezés lehet.

A perfelvételi szak szabályai tág teret engednek a feleknek arra, hogy megtegyék perfelvételi nyilatkozataikat. A fél szabadon hivatkozhat a Kúria közzétett határozatára a perfelvételi iratban vagy a perfelvételi tárgyaláson, és a Pp. 183. § (4) bekezdése alapján a Pp. keretei között az ellenfél hozzájárulása nélkül megváltoztathatja a hivatkozást. Ennek kizárólag az képezi akadályát, hogy a Pp. 183. § (5) bekezdése szerint amennyiben úgy teszi vagy változtatja meg perfelvételi nyilatkozatát, hogy arra a perfelvétel során perfelvételi iratban vagy tárgyaláson korábban lehetősége volt, a bíróság pénzbírsággal sújtja. Tehát a fél a Pp. 183. § (1) bekezdése alapján a Pp. 7. § (1) bekezdés 16. pontjára tekintettel írásbeli ellenkérelemben, válasziratban, viszontválaszban, előkészítő iratban, viszontkeresetlevélben, beszámítást tartalmazó iratban, valamint perfelvételi tárgyaláson terjeszthet elő a Kúria közzétett határozatára történő hivatkozást.

A Pp. 199. § (2) bekezdés b) pont bb) és bc) alpontja alapján kifejezetten lehetőség van arra, hogy a fél a Kúria közzétett határozatára hivatkozással érveljen az írásbeli ellenkérelemben. Jóllehet itt is ki kell emelni, hogy a fél nem alapozhatja az anyagi jogi kifogását önmagában a Kúria közzétett határozatára, hiszen anyagi jogi kifogás a Pp. 7. § (1) bekezdés 1. pontja értelmében kizárólag anyagi jogi rendelkezés lehet. A válaszirat, illetve a Pp. 201. § (5) bekezdése folytán a viszontválasz szabályai is lehetőséget teremtenek arra, hogy a fél akár a Pp. 201. § (1) bekezdés a) pontja szerint a bíróság felhívásának megfelelő körben, akár a Pp. 205. § (4) bekezdése alapján külön felhívás nélkül perfelvételi nyilatkozatot tegyen, így hivatkozzon a Kúria közzétett határozatára.

Az előkészítő irat eltér az előbbiektől, egyrészt a Pp. 202. § (1) bekezdése szerint azt a perfelvételi nyilatkozatot kell feltüntetni abban, amelynek ilyen formában történő előterjesztésére a bíróság a felet felhívta, másrészt a Pp. 202. § (2) bekezdése értelmében a fél külön felhívás nélkül kizárólag kereset-, viszontkereset-, illetve ellenkérelem-változtatást, valamint ezekkel összefüggésben álló perfelvételi nyilatkozatokat terjeszthet elő. Ebből arra lehet következtetni, hogy a fél erre irányuló felhívás hiányában csak akkor hivatkozhat a Kúria közzétett határozatára az előkészítő iratban, ha a hivatkozás ahhoz a perfelvételi nyilatkozathoz kapcsolódik, amelynek az előkészítő iratban történő előterjesztésére a bíróság felhívta a felet, vagy ha az a félnek az előkészítő iratban előterjesztett kereset-, viszontkereset-

illetve ellenkérelem-változtatásával áll összefüggésben, más esetben a hivatkozás a Pp. 202. § (3) bekezdése szerint hatálytalan. Ez a megkötés inkoherenciát okoz az osztott perszerkezet egyes szakaszainak szabályozásában olyan értelemben, hogy míg – a később kifejtendők szerint – a Kúria közzétett határozatára történő hivatkozás feltételhez nem kötött perfelvételi nyilatkozatnak minősül az érdemi tárgyalási szakban, és ezért a fél az ellenfél hozzájárulása és a Pp.-ben meghatározott feltételek nélkül, írásban vagy tárgyaláson szóban bármikor előterjeszthet ilyen nyilatkozatot, addig nincs lehetősége erre külön felhívás nélkül a perfelvételi szakban. Ismert olyan álláspont, miszerint ez az értelmezés nem támogatható,⁶ ugyanakkor a Pp. 201. § (2) bekezdése és a 202. § (2) bekezdése szövege közötti különbségre és arra figyelemmel, hogy a Pp. a felek felhívás hiányában benyújtott beadványai számának a lehető legszükségesebb mennyiségre korlátozását célozza, ez az ellentmondás a Pp. 202. §-ában foglalt szabályoknak az Alaptörvény 28. cikkének megfelelő értelmezésével sem oldható fel jogszabály-módosítás nélkül.

A jogalkotó a viszontkeresetre a Pp. 205. §-a szerint, a beszámítást tartalmazó iratra a Pp. 209. § (9) bekezdése értelmében a keresetre vonatkozó szabályokat rendeli alkalmazni, vagyis a fél ezekben is előterjeszthet közzétett határozatra hivatkozást a fentebb ismertetetteknek megfelelően.

Felmerül a kérdés, köteles-e a fél a bíróság rendelkezésére bocsátani a Kúria azon közzétett határozatának másolatát, amelyre hivatkozik. A Pp. 170. § (2) bekezdés d) pontja alapján a tényállításokat alátámasztó és rendelkezésre álló bizonyítékokat, bizonyítási indítványokat kell feltüntetni a keresetlevélben, és a Pp. 171. § (1) bekezdés b) pontja szerint az érdemi részben feltüntetett bizonyítékot kell csatolni. Ehhez hasonlóan, a Pp. 199. § (2) bekezdés b) pont bc) alpontja értelmében a védekezést – ideértve az anyagi jogi kifogást is – megalapozó tényeket és az azokat alátámasztó és rendelkezésre álló bizonyítékokat, illetve bizonyítási indítványokat kell feltüntetni az írásbeli ellenkérelem érdemi részében, és a Pp. 200. § a) pontja az írásbeli ellenkérelem esetén a keresetlevél mellékleteire utal, tehát az érdemi részben feltüntetett bizonyítékot kell csatolni az írásbeli ellenkérelemhez is. Ezek alapján arra az értelmezésre lehet jutni, hogy mivel a fél a Kúria közzétett határozatára történő hivatkozása a jogi érvelés körébe tartozik, és ekként nem minősül tényállításnak, a fél az azt alátámasztó és rendelkezésre álló bizonyítékokat, így például a határozat másolatát nem köteles a bíróság rendelkezésére bocsátani. Téves tehát az a gyakorlat, ami a félnek a Kúria

⁶ ZSITVA 2025 a Pp. 202. §-ához 3. pont

közzétett határozatára történő hivatkozása esetén felhívja a felet a határozat csatolására, különös figyelemmel arra, hogy a Kúria közzétett határozata értelemszerűen kizárólag akkor minősül ilyennek, ha közzétették azt a nyilvánosan elérhető Bírósági Határozatok Gyűjteményében.

A Kúria közzétett határozatára történő hivatkozás az érdemi tárgyalási szakban

A Pp. 214. § (1) bekezdése alapján – a perfelvételi szaktól eltérően – az érdemi tárgyalási szakban a fél már csak a Pp.-ben meghatározott esetben tehet vagy változtathat meg perfelvételi nyilatkozatot, így terjeszthet elő a Kúria közzétett határozatára történő hivatkozást is. Az érdemi tárgyalási szak szabályai oly módon is eltérnek a perfelvételi szakra vonatkozó rendelkezésektől, hogy a Pp. különböző eljárásrendet határoz meg az új tényállításra és az eltérő vagy további jogi érvelésre hivatkozásra.

A fél eltérő vagy további jogi érvelésre hivatkozása a Pp. 221. § (1) bekezdés g) pontja alapján feltételhez nem kötött perfelvételi nyilatkozatnak minősül, tehát a fél akár az érdemi tárgyalási szakban is, az ellenfél hozzájárulása és a Pp.-ben meghatározott feltételek nélkül írásban vagy tárgyaláson szóban bármikor előterjesztheti a Kúria közzétett határozatára való hivatkozást azzal, hogy a Pp. 221. § (2) bekezdése szerint a megváltoztatott nyilatkozat hatályosan nem vonható vissza és hatályosan nem lehet újból előterjeszteni a megváltoztatást megelőző nyilatkozatot.

A Pp. 215. § (1) bekezdés a) és b) pontja és a 216. § (1) bekezdés a) és b) pontja azonban eltérő vagy további jogi érvelésre hivatkozás esetén nem, csak akkor teszi lehetővé a kereset-, illetve ellenkérelem-változtatást a perfelvételt lezáró végzés meghozatalát követően, ha az a bármelyik fél által előterjesztett új tényállítással áll közvetlen okozati összefüggésben, vagy a bíróságnak a perfelvételt lezáró végzés meghozatalát követő anyagi pervezetése indokolja. Így a fél nem változtathatja meg a keresetet, a viszontkeresetet, a beszámítást, illetve az ezekkel szembeni ellenkérelmet önmagában azon okból, hogy a Kúria közzétett határozatára hivatkozik, ehhez új tényállításra vagy a bíróság anyagi pervezetésére van szükség.

A Pp. 214. § (3) bekezdése szerint az alapozhat meg új tényállítást, ha a tény a fél önhibáján kívül a perfelvételt lezáró végzés meghozatalát követően jutott tudomására, illetve következett be, vagy tudomására jutó, illetve bekövetkező tényre tekintettel vált a per eldöntése szempontjából jelentőssé. Ezen feltételek közül az előbbi esetében azt kell vizsgálni, hogy

a Kúria közzétett határozata olyan, a keresetet megalapozó ténynek tekinthető-e, amelyet a Pp. 214. § (3) bekezdés a) pontja alapján elő lehet terjeszteni új tényállításként azzal, hogy nem a határozat precedensjellege indokolja az ilyen módon történő előterjesztését. Ilyenkor a fél a keresetet egy másik ügyben hozott határozatban foglalt rendelkezésre alapítja, tehát nem az abban foglalt és precedenshatással bíró jogértelmezésre, hanem arra, hogy a Kúria milyen tartalmú döntést hozott abban az ügyben, és hogy ennek a döntésnek milyen hatása van a tárgyi ügyre. Erre példaként szolgálhat olyan eset, amikor a felperes a kártérítés iránti igényt az alperes büntetőjogi felelősségét megállapító jogerős határozatra alapozza, viszont a Kúria a büntetőügyben lefolytatott felülvizsgálat során hatályon kívül helyezi vagy megváltoztatja a jogerős határozatot. Ekkor a felek hivatkozhatnak a Kúria ezen – egyébként közzé is tett – határozatára új tényállításként.

Az előbbi eset a Pp. 214. § (3) bekezdés b) pontjában foglalt feltételt éppúgy megalapozhatja, ugyanakkor az is felmerülhet ezzel a feltétellel kapcsolatban, hogy a Kúria közzétett határozata mint precedens értelmezhető-e olyan tényként, amelynek bekövetkezésére tekintettel az új tény jelentőssé vált a per eldöntése szempontjából. A megengedő értelmezés szerint az új tényállításra alapot adó tény bármilyen, így akár a perrel össze nem függő tény is lehet, tehát a fél előterjeszthet új tényállítást arra hivatkozással, hogy a Kúriának a perfelvételt lezáró végzés meghozatalát követően közzétett határozata miatt vált az újonnan állított tény a per eldöntése szempontjából jelentőssé. Ezzel szemben a szigorú értelmezés kizárja az új tényállítást megalapozó tények köréből a Kúria közzétett határozatait, hiszen azok a felek jogállításai értelmezéséhez tartozó jogi érvek.

Az álláspontom szerint e két megközelítés egyike sem felel meg teljes mértékben a Pp.-nek az Alaptörvény 28. cikkével összhangban értelmezett céljával. A jogpolitikai elképzelés, ami áthatja a Pp. szabályozását – bár a pertartam csökkentését célozta az osztott perszerkezet bevezetésével és egyes eljárási cselekmények szigorú határidőkhöz, illetve feltételekhez kötésével, azonban – nem kívánta teljesen elzárni a felet attól, hogy meg tudja változtatni a perfelvételi nyilatkozatait az anyagi igazság érvényre jutása érdekében a perfelvételt lezáró végzés meghozatalát követően e feltételek teljesítése esetén. Ez mutatkozik meg az új tényállítás, a kereset-, illetve ellenkérelem-változtatás és az utólagos bizonyítás szabályaiban is. Ebből következően a Pp. céljaival ellentétes a Pp. 214. § (3) bekezdés b) pontjának olyan értelmezése, amely kizárja, hogy a fél a Kúria közzétett határozata alapján a per eldöntése szempontjából jelentőssé vált új tényt állítson. Mindazonáltal a bíróság megszorítóan köteles értelmezni ennek a

lehetőségét, hiszen az eljárás elhúzódásához vezethetne, és így ellentétes lenne a Pp.-nek az Alaptörvény 28. cikke szerint értelmezett céljával, ha a fél bármely a Kúria közzétett határozatára történő hivatkozása új tényállítást alapozhatna meg. Erre tekintettel a fél ilyen hivatkozása kizárólag akkor teremthet alapot új tényállításnak, ha a Kúria a perfelvételt lezáró végzés meghozatalát követően tette közzé a határozatot, és ha e közzétett határozatra tekintettel vált az újonnan állított tény a fél számára a per eldöntése szempontjából jelentőssé.

A másik ok, ami lehetőséget teremt új tényállításra, a bíróság anyagi pervezetése. A bíróság számos esetben kerülhet olyan helyzetbe, hogy a Kúria közzétett határozatára tekintettel végez anyagi pervezetést. A Kúria közzétett határozata indokolhatja, hogy a bíróság a Pp. 237. § (1) bekezdése alapján közrehasson abban, hogy a fél a hiányos, nem kellően részletezett vagy ellentmondó perfelvételi nyilatkozatát teljeskörűen előadja, illetve annak hibáit javítsa. Továbbá akár arra is vezethet, hogy a bíróság a Pp. 237. § (2) bekezdése alapján tájékoztassa a feleket a bizonyíték rendelkezésre bocsátása, illetve a bizonyítás indítványozása elmulasztásának, valamint a bizonyítás esetleges sikertelenségének következményéről is. Ezekén túlmenően megalapozhatja a bíróság a felektől eltérő jogértelmezését, abba a körbe vonhat egy hivatalból figyelembe veendő tény, hogy a bíróság a rendelkezésre álló adatok alapján észlelje azt, továbbá alátámaszthatja a bíróság azon álláspontját, hogy nincs a kérelemhez kötve, amely körülmények mindegyikét a bíróság a Pp. 237. § (3) bekezdés a), b) és c) pontja alapján köteles a felek tudomására hozni. Azonban a Pp. 237. § (5) bekezdése szerint a bíróság a felek kérelmének és jogállításának korlátain belül gyakorolja az anyagi pervezetést, tehát a Kúria közzétett határozatára tekintettel sem hathat közre oly módon, hogy az már túllépje a felek jogállítása által kijelölt keretet.

Az anyagi pervezetéssel kapcsolatban ki kell emelni, hogy egyes vélemények szerint, amennyiben a felek kifejtik egy jogszabály értelmezésével kapcsolatos álláspontjukat, a bíróság nem köteles anyagi pervezetést végezni.⁷ A Pp. 237. § (3) bekezdés a) pontja ezzel szemben kifejezetten akként rendelkezik, hogy a bíróság köteles a felek tudomására hozni, ha a jogszabályt a felektől, tehát minden féltől eltérően értelmezi. Ebből kifolyólag nem tartom támogathatónak azt az álláspontot, miszerint nem terheli a bíróságot anyagi pervezetési kötelezettség olyan esetben, amikor a Kúria közzétett határozatára tekintettel a felektől eltérő, harmadik álláspontra helyezkedik egy jogszabály értelmezése során. Ilyenkor a

⁷ DZSULA 2022 308.

bíróság a Pp. 237. § (4) bekezdése alapján tájékoztatni köteles a feleket erről, és köteles lehetővé tenni, hogy a felek megtegyék erre vonatkozó nyilatkozataikat.

Ezzel összefüggésben rá kell mutatni, hogy mivel a Kúria közzétett határozatára történő hivatkozás mint jogi érvelés perfelvételi nyilatkozat, nem csak okozója, tárgya is lehet a bíróság anyagi pervezetésének.⁸ Így annak hiányossága, nem kellő részletezettsége, illetve ellentmondásossága esetén a bíróság a Pp. 237. § (1) pontja alapján közrehat abban, hogy a fél teljeskörűen előadja a jogi érvelését, illetve javítsa annak hibáit. A perfelvételi nyilatkozat ilyen hibája hiányában viszont nincs lehetősége a bíróságnak arra, hogy a felek tudomására hozza, ha a felektől eltérően értelmezi a hivatkozott határozatot. Az ugyanis semmiképpen nem tekinthető jogszabályi rendelkezésnek, és ekként nem tartozhat a Pp. 237. § (3) bekezdés a) pontja alá. A bíróság továbbá azt sem hozhatja a felek tudomására az anyagi pervezetés körében, hogy nem tartja alkalmazandónak a hivatkozott határozatot az ügyben. Mindebből eredően a Kúria közzétett határozatára való hivatkozás csak akkor alapozhat meg kereset, illetve ellenkérelem-változtatást, ha az egyúttal új tényállítást alapozott meg, illetve a bíróság anyagi pervezetését vonta maga után.

Az anyagi pervezetés és a Kúria közzétett határozata kapcsolatában arra is szükséges kitérni, köteles-e tájékoztatni a bíróság a feleket a Kúria közzétett határozatáról. Mint kifejtettem a Kúria közzétett határozatának természete kettős, így attól függően kell ténynek vagy jogi érvelésnek minősíteni, hogy annak rendelkezése vagy az abban foglalt jogértelmezés kerül előtérbe. Amennyiben a rendelkezés bír jelentőséggel, így például ha az adott esetben előkérdése a pernek, ténynek kell tekinteni a határozatot. Ekkor a bíróság annak közzétételét követően a Pp. 266. § (2) bekezdése alapján mint köztudomású tény a Pp. 266. § (3) bekezdése szerint hivatalból akkor is figyelembe veszi azt, ha a felek nem hivatkoztak arra azzal, hogy a Pp. 237. § (3) bekezdés b) pontja és 266. § (4) bekezdése alapján köteles a felek tudomására hozni azt. Ezzel ellentétben, amennyiben az abban foglalt jogértelmezésnek van jelentősége a per eldöntése szempontjából, mivel nem lehet elhelyezni azt a Pp. 266. § (1)-(3) bekezdéseiben szabályozott bizonyítás nélkül megállapítható tények között, a bíróság a Pp. 237. § (3) bekezdés b) pontja és 266. § (4) bekezdése alapján nem köteles tájékoztatni a feleket arról, ha figyelembe kívánja venni a Kúriának a felek által nem hivatkozott közzétett határozatát az ügyben.

⁸ Lsd. VIRÁG, VÖLCSEY 2020

A Kúria közzétett határozata az elsőfokú bíróság ítéletében

A precedensrendszer nem csak tekintetben korlátozott, hogy mely határozatok minősülnek precedensnek, hanem hatásában is. A bíróságok ugyanis eltérhetnek a Kúria közzétett határozatától, amennyiben indokoltnak találják. A Pp. 346. § (5) bekezdése akként rendelkezik, hogy az ítélet jogi indokolása tartalmazza azokat az okokat is, amelyek miatt a bíróság jogkérdésben eltért a Kúriának a Bírósági Határozatok Gyűjteményében közzétett határozatától, vagy az arra irányuló indítványt elutasította. A jogalkotó ezzel az egyszerűnek tűnő mondattal egészítette ki az ítélet jogi indokolásával szemben támasztott tartalmi követelményeket. Mégis, ez a kiegészítés számos jogértelmezési kérdést felvet.⁹

Az első arra irányul, hogyan kell értelmezni az eltérést a Kúria közzétett határozatától, azaz mely esetekben köteles a bíróság indokolni azt. Az eltérés valódi és látszólagos is lehet. Valódi az eltérés, ha a bíróság úgy ítéli meg, bár alkalmazni kell a határozatot az adott ügyben, annak elvi tartalmától eltérő jogértelmezés szükséges. Látszólagos eltérésről akkor beszélünk, ha a bíróság azért nem alkalmazza a Kúria közzétett határozatát, mivel úgy ítéli meg, hogy az az adott ügyre nem alkalmazandó. Ilyen esetben a bíróság nem tér el a Kúria jogértelmezésétől, hiszen a közzétett határozat az adott ügyre vonatkozóan nem bír elvi tartalommal. Annak megítéléséhez, mely esetben kötelező alkalmazni a közzétett határozatot, a Kúria az úgynevezett ügyazonosság feltételét támasztja. Akkor áll fenn ügyazonosság két ügy között – és így az előbbi ügyben hozott és közzétett határozat akkor gyakorol precedenshatást az utóbbi ügyre –, ha a tényállás, a felek jogállítása és kérelmei lényegileg azonosak a két ügyben. Ha nem áll fenn ügyazonosság az ügyek között, nem kell alkalmazni az előbbi ügyben hozott határozatot az utóbbi ügyre, így a bíróság ténylegesen nem tér el a közzétett határozattól azzal, hogy nem alkalmazza azt.¹⁰

A valódi és a látszólagos eltérés fentebb kifejtett különbségéből fakadóan a bíróság a legtágabb értelemben a Kúria minden olyan közzétett határozatától legalább látszólag eltér, amelyet nem tart alkalmazandónak az ügyben vagy amellyel a jogértelmezése nem egyezik. Ez az értelmezés nyilvánvalóan lehetetlen feladat elé állítaná a bíróságot és alkalmazhatatlanná tenné a Pp. 346. § (5) bekezdésében foglalt szabályt.

⁹ WELLMANN 2020

¹⁰ A Kúria Jpe.I.60.002/2021/7. számú végzése

Szűkebb keretet ad az értelmezésnek, hogy a felek a Kúria mely közzétett határozatára hivatkoztak. Azonban ezen a körön belül is el kell határolni azokat, amelyeket a bíróság alkalmazandónak ítél az ügyben, illetve amelyektől látszólag eltér, továbbá az előbbiek közül azokat amelyeket követ, illetve amelyektől ténylegesen eltér. A Pp. 346. § (5) bekezdéséből egyértelműen következik, hogy a bíróság indokolni köteles, milyen okból tért el ténylegesen a Kúria közzétett határozatától. Ezzel szemben a Pp. 346. § (5) bekezdése első mondata megalapozza azon határozatok figyelembevételét indokának az ítéletben való feltüntetését, amelyek értelmezését a bíróság követte. Ugyanis amennyiben a felek között vitás, miként kell értelmezni egy jogszabályt, mindenképpen szükséges a bíróság által helyesnek ítélt értelmezés melletti álláspont alátámasztása. Ennek a bíróság akként tud eleget tenni, hogy világosan számot ad arról, miért alkalmazta a Kúria közzétett határozatát az ügyre és tartotta irányadónak azt abban. Mindazonáltal úgy vélem, a bíróság ezeken túlmenően azt is köteles indokolni, milyen okból nem találta alkalmazandónak a Kúriának a felek által hivatkozott határozatát, hiszen enélkül szabadon figyelmen kívül hagyhatná azt úgy, hogy a felek nem tudnák érdemben vitatni az eltérésre vezető okfejtést. A látszólagos eltérés indokolásának hiánya továbbá a fentiek miatt sérthetné a Bszi. 13. § (1) bekezdését, és így a felek az Alaptörvény XXVIII. cikke (1) bekezdésében foglalt tisztességes eljáráshoz való jogát is.

A fenti kereten kívül értelmezésre szorul, hogyan köteles a bíróság kezelni a Kúriának a felek által nem hivatkozott közzétett határozatát, hiszen ennek eldöntése nélkül nem lehet megalapozottan állást foglalni abban a kérdésben, a bíróság köteles-e az indokolás körébe vonni azokat. A Pp. 342. § (1) bekezdése a kereseti kérelmet, az ellenkérelmet, valamint a beszámítási kérelmet és a Pp. 342. § (3) bekezdése a jogállításhoz kötöttséget nevesíti az érdemi döntés korlátjaként. Ezek alapján megállapítható, hogy kifejezetten a kereseti kérelem és a jogállítás köti a bíróságot a háromtagú pertárgyfogalomból, a jogi érvelés nem.¹¹ Ellenkező esetben a bíróság akkor is köteles lenne elutasítani a keresetet, ha a jogállítás és a tényállítás alapos, de a jogi érvelés hibában szenved. Ez arra az eredményre vezetne, hogy a bírósághoz fordulás aránytalanul elnehezülne, ami ellentétes lenne a bíróság társadalmi rendeltetésével és aláásná a jogbiztonságot. Mivel a jogi érvelés nem köti a bíróságot, és a Kúria közzétett határozatára hivatkozás a jogi érveléshez tartozik, a bíróság hivatkozhat a Kúriának a felek által nem hivatkozott közzétett határozatára az indokolásban foglalt jogértelmezés alátámasztása céljából. Ez nem

¹¹ BH2024. 184.

jelenti azonban, hogy a bíróság köteles felhívni a Kúria közzétett határozatát az indokolásban. A Pp. 346. § (5) bekezdése csupán a Kúria olyan közzétett határozatára vonatkozóan ír elő indokolási kötelezettséget a bíróságnak, amelytől a bíróság eltért. Tehát amennyiben a bíróság a Kúriával egyezően értelmez egy jogszabályt és a felek nem hivatkoznak arra, hogy a bíróság térjen el a Kúria közzétett határozatától, a bíróság szabadon megválaszthatja, miként támasztja alá az indokolásban foglalt jogértelmezést, a Kúria közzétett határozatával vagy anélkül.

Ezzel szemben amennyiben a bíróság eltér a Kúria közzétett határozatától, akkor is indokolnia kell az eltérést, ha a felek nem hivatkoztak a határozatra. Noha a bíróság elméleti szinten köteles a Kúria összes közzétett határozatát ismerni és alkalmazni, ez utóbbi eset meglehetősen nehéz helyzetet okozhat a gyakorlatban.¹² Előfordulhat ugyanis, hogy a bíróság az ügy körülményei alapján vagy más okból úgy ítéli meg, hogy el kíván térni a Kúria hosszabb ideje folytatott töretlen gyakorlatától. A Pp. 346. § (5) bekezdése szigorúbb értelmezése szerint ebben az esetben köteles lenne a Kúria minden olyan közzétett határozatát megjelölni az indokolásban, amelytől el kíván térni, miközben lehetséges, hogy a Kúria akár több száz ilyen határozatot tett közzé az évek során. A Pp. nem ad megnyugtató magyarázatot arra, a bíróság melyiket köteles megjelölni ilyen helyzetben, a legutóbbit, a szakmailag legelismertebbet, esetleg azt, amelyre a legtöbbször hivatkoztak? Nincs olyan értelmezés, amely egyértelmű eligazítást nyújtana etekintetben, így a bíróság akkor jár el kellő gondossággal, ha a lehető legtöbb, általa alkalmazandónak tartott olyan határozatot feltünteti az indokolásban, amelytől eltért.

A második kérdés a Pp. 346. § (5) bekezdésével összefüggésben, miként kell értelmezni azt a fordulatot, hogy a bíróság elutasította az indítványt. A Pp. 346. § (5) bekezdésének megfogalmazásából kitűnik, hogy a jogalkotó itt a Pp. rendszerétől idegen kifejezést használ az „indítvány” szóval. A Pp. a bizonyítással összefüggésben alkalmazza az indítványt mint jogi szakszót: így például a felek tanúbizonyítási indítványt tehetnek, a tanúhoz kérdések feltételét indítványozhatják, illetve indítványozhatják szakértő kirendelését. Az indítvány szó és az ahhoz tartozó egyéb kifejezések a bizonyításon kívül kizárólag az alkotmányjogi panasszal és a Kúria jogegységi eljárásának kezdeményezésével kapcsolatban olvashatók a Pp.-ben. Amennyiben a jogalkotó lehetőséget kíván biztosítani a felek számára arra, hogy olyan beadványt, illetve nyilatkozatot terjesszenek elő, amely a bíróság döntését eredményezi, következésképpen a „kérelem” szót használja a bizonyítás szabályozásán kívül, erre példa lehet a kizárási kérelem, a perbevonási

¹² Ld. BÉKÉSI, HALMOS 2022, BORONKAY 2022 és WELLMANN 2022

kérelem, illetve az ideiglenes intézkedés iránti kérelem. Az is alátámasztja ezt, hogy a kérelem szó jelentősen gyakrabban fordul elő a törvényben, mint az indítvány szó. Továbbá, hogy a Pp. az általános, tehát a nem kérelemspecifikus szabályok között is a kérelem szóval utal erre a jogintézményre, így például a tartalom szerinti elbírálásnak a Pp. 110. § (3) bekezdésében szabályozott elvében, a perfelvételi nyilatkozatoknak a Pp. 183. § (1) bekezdésében meghatározott fogalmában, illetve a perfelvételi nyilatkozat elmulasztásának a Pp. 203. § (2) bekezdésében előírt jogkövetkezményei között. Ebből kifolyólag az „indítvány” kifejezés használata szokatlan e körben, azonban nem ez az egyetlen kifogás a Pp. 346. § (5) bekezdésének módosításával kapcsolatban.

A Pp. ugyanis sehol nem rendelkezik arról ki, mikor és hogyan indítványozhatja, hogy a bíróság eltérjen a Kúria közzétett határozatától, így arról sem szól, milyen jogkövetkezményei vannak az indítvány megtételének, illetve elmaradásának. A Pp. 2. § (2) bekezdése alapvetően rögzíti, hogy a bíróság a felek által előterjesztett kérelmekhez kötve van, és jöllehet a jogalkotó eltérés iránti indítványt és nem kérelmet nevesít, a bizonyítási indítványok esetében nem kérdés, hogy alkalmazni kell a Pp. ezen szabályát. Egyértelmű szabályozás hiányában így akár arra az álláspontra is helyezkedhetnénk, hogy a félnek kifejezetten kérnie kell, hogy a bíróság térjen el a Kúria közzétett határozatától. Amennyiben pedig ez elmarad, a Pp. 203. § (2) bekezdés b) pontja alapján úgy kell tekinteni, hogy nem kíván, illetve nem tud ilyen indítványt előterjeszteni, és a bíróság a Pp. 2. § (2) bekezdésére tekintettel önmaga nem térhet el a Kúria közzétett határozatában foglalt jogértelmezéstől. Az előbbi érvelés ugyanakkor nem állna összhangban a Pp. 342. § (1) és (3) bekezdésével, amely rendelkezések a kereseti kérelmet, az ellenkérelmet, a beszámítást és a felek jogállításait jelölik meg – azaz a jogi érvelést nem nevezik meg – az érdemi döntés korlátjaként. Továbbá arra az eredményre vezetne, hogy a bíróságok azonos kereseti, illetve ellenkérelmek, jogállítás és tényállás mellett eltérő döntéseket hoznának kizárólag abból az okból, hogy a felek az egyik ügyben indítványozták az eltérést, míg a másik ügyben nem. Az ilyen értelmezés tehát olyan ügyekben okozna eltérő döntéseket, amelyek között fennáll az ügyazonosság.

A fentiekre tekintettel a fél a jogi érvelés részeként hivatkozhat a Kúria közzétett határozatára, ezért a jogi érvelésre vonatkozó szabályokat kell alkalmazni arra. Ugyanakkor a jogi érvelés rendeltetéséből fakadóan a fél általában abból az okból hivatkozik a Kúria közzétett határozatára, hogy alátámassza a jogállítását, nem pedig azért, hogy felhívja a bíróság figyelmét arra, a Kúria közzétett határozata a fél saját álláspontjától eltérő jogértelmezést tekint irányadónak. Vagyis a fél számára általában akkor

célszerű indítványozni a Kúria közzétett határozatától eltérést, ha a másik fél már hivatkozott erre a határozatra. Tehát – habár a Pp. nem szabályozza az eltérés iránti indítványt – az indokolással szemben támasztott követelményekkel kapcsolatos okfejtésre figyelemmel az olyan jogi érvelést kell annak tekinteni, amelyben arra hivatkoznak, hogy a Kúria közzétett határozata nem alkalmazandó az ügyben, illetve hogy alkalmazandó, de arra kéri a bíróságot, térjen el az abban foglalt jogértelmezéstől. Mint az előbbi meghatározásból következik, a Kúria közzétett határozatára történő hivatkozás akkor is eltérés iránti indítványnak tekinthető jogi érvelésnek minősül a Pp. 346. § (5) bekezdése értelmében, amennyiben az annak megalapozottsága esetén valódi eltérésre vezet, és abban az esetben is, ha az látszólagos eltérést tesz szükségessé.

Az indítvány szabályozása hiányában és a Kúria közzétett határozatára hivatkozás jogi érvelésként minősítésére tekintettel a Pp. nem szabályozza, mit kell érteni az alatt, hogy a bíróság elutasította az indítványt. A Pp. több esetben oly módon szabályoz egyes kérelmeket, hogy a bíróság arról az eljárás során köteles dönten az azzal, hogy legkésőbb az ítéletben kell indokolni a döntést. Az így szabályozott kérelmek jellemzői, hogy azok nem feltétlenül az érdemi döntésre vonatkoznak, hanem eljárásjogi következményekkel járnak, azonban a jogalkotó úgy ítélte meg, hogy az eljárás elhúzódásának megakadályozása érdekében célszerűbb csak az ítélet elleni fellebbezésben sérelmezhetővé tenni a bíróság ezen az eljárási döntéseit. Ide tartozik például a Pp. 156. § (2) bekezdése alapján az eljárás szabálytalansága ellen előterjesztett kifogás elutasítása, a Pp. 215. § (5) bekezdése szerint az új tényállítás figyelmen kívül hagyása, illetve a Pp. 219. § (1) bekezdése értelmében a kereset-, illetve ellenkérelem-változtatás iránti kérelem elutasítása. Ezekről eltérően – noha a Pp. 346. § (5) bekezdése arra utal, hogy a bíróság elutasítja az indítványt, tehát határozati alakban dönt az eltérés iránti indítványról –, egyrészt a Pp. nem tartalmaz olyan szabályt, amely alapján a bíróság ilyen tartalmú döntést hozhatna az eljárás során vagy az ítéletben, másrészt a Pp. az érdemi döntésben értékelendő jogi érvre vonatkozóan rendelkezik így, amelyről a bíróság szükségszerűen csak az ítéletben tud dönten. Ezek alapján – mivel a Pp. nem teszi lehetővé, hogy a bíróság elutasítsa az eltérés iránti indítványt, de egyébként még csak azt sem, hogy a fél előterjesszen eltérés iránti indítványt – a jogalkotó szándékához legközelebb álló érvelés feltehetően az, hogy az elutasítás nem a bíróság rendelkezése, hanem olyan jogértelmezése, amely erre irányuló jogi érvelés ellenére nem tér el a hivatkozott határozattól.

A Pp. 346. § (5) bekezdése azt sem tisztázza, milyen indokkal lehet eltérni a Kúria közzétett határozatától. A jogalkotó álláspontja szerint a bíró

személyes függetlenségének megőrzése miatt az ügy körülményei vagy az Alaptörvénnyel való összhang indokolhatják az eltérést. Ez a megállapítás több okból is megkérdőjelezhető.

Elsőként kérdéses, milyen módon kapcsolódik a bíró személyes függetlensége az eltérés lehetőségéhez. Önmagában az a körülmény, hogy egy jogszabálynak nem minősülő jogforrás, így a Kúria közzétett határozata megállapítja valamely jogszabály kötelező értelmezését, nem okozhatja a bíró személyes függetlenségének sérelmét. Ezzel ellentétes értelmezés esetén a jogegységi határozatok is korlátoznák a bírák ítélkezési tevékenységének függetlenségét, és az azoktól való eltérés lehetőségét is biztosítani kellene a bírák számára, máskülönben a bírák személyes függetlenségének sérelmével az Alaptörvény XVIII. cikke (1) bekezdésével ellentétes helyzet állna fenn. Tehát a jogszabály-módosítás indokolásában írt okfejtés és a jogrendszer logikája alapján következetlen lehetőséget biztosítani az eltérésre ebből az okból, hiszen ez éppen akadályát képezi annak, hogy a Kúria közzétett határozatai hozzájáruljanak a jogegységhez minden olyan ügyben, amelyekben alkalmazni kell azokat.

Amennyiben a jogegységi határozatok az adott ügyre alkalmazandók, az azoktól való eltérés olyan jogszabálysértés, amely a jogorvoslati eljárások keretében orvosolható. Ezzel szemben a Kúria közzétett határozatától történő eltérés önmagában nem valósít meg jogszabálysértést, hiszen egyetlen jogszabály sem rendelkezik akként, hogy a közzétett határozatban foglalt jogértelmezés kötelező. Ellenkező esetben nem lett volna szükséges kiegészíteni a Pp. 406. § (1) bekezdését azzal, hogy a fél nem csak az ügy érdemére kiható jogszabálysértésre, hanem a Kúria közzétett határozatától jogkérdésben való eltérésre hivatkozással is kérhet felülvizsgálatot. Éppen ezért, mivel nem minősül jogszabálysértésnek, az attól történő eltérés akkor alapozza meg a felülvizsgálati kérelmet és vezet a jogerős határozat hatályon kívül helyezéséhez vagy megváltoztatásához, ha az eltérés nem volt indokolt.

Továbbá a jogszabály-módosítás indokolása alapján a bíró akkor is eltérhet a Kúria közzétett határozatától, ha arra az álláspontra helyezkedik, hogy az alaptörvény-ellenes.¹³ Ez a megállapítás számos következménnyel jár, azonban a megfelelő értelmezéshez azt kell áttekinteni előbb, milyen alkotmányvédelmi eszközzel biztosítható, hogy a Kúria közzétett határozata összhangban álljon az Alaptörvénnyel. A Kúria közzétett határozata végső soron nem pusztán precedens, de az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés d) pontja tekintetében bírói döntés, így az ellen az Alkotmánybíróságról szóló

¹³ Az egyes törvényeknek az egyfokú járási hivatali eljárások megteremtésével összefüggő módosításáról szóló 2019. évi CXXVII. törvény végső előterjesztői indokolása: Általános indokolás 4. bekezdés

2011. évi CLI. törvény (a továbbiakban: Abtv.) 27. § (1) bekezdésében szabályozott alkotmányjogi panasznak van helye. Az Abtv. 27. § (1) bekezdésében foglalt alkotmányjogi panasszal ugyanakkor csak az egyedi ügyben érintett személy vagy szervezet fordulhat az Alkotmánybírósághoz, tehát az, akinek az ügyében a Kúria ezen közzétett határozatát alkalmazni kell, nem élhet ezzel a lehetőséggel.

Más alkotmányvédelmi eszközzel csakugyan nem lehet közvetlenül vizsgálni a Kúria közzétett határozatának az Alaptörvénnyel való összhangját. Az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés a) pontja nyilvánvalóan nem lehet alkalmas erre, hiszen az ott szabályozott előzetes normakontroll eljárás tárgya törvény, mégpedig ki nem hirdetett törvény lehet. Ezen túlmenően a többi, az Alaptörvény 24. cikk (2) bekezdés b), c) és e) pontjában írt alkotmányvédelmi eszköz tárgya kizárólag jogszabály lehet, amelynek fogalmába a Kúria közzétett határozata – a közjogi szervezetszabályozó eszközökkel és a jogegységi határozatokkal ellentétben – az Abtv. 37. § (2) bekezdése alapján nem tartozik bele.

Mivel bárki nem fordulhat alkotmányjogi panasszal közvetlenül az Alkotmánybírósághoz a Kúria közzétett határozatában foglalt jogértelmezés miatt, azt kell elemezni, milyen lehetőség van erre abban az esetben, ha egyedi ügyben kell alkalmazni azt. A polgári peres eljárással összefüggésben három alkotmányvédelmi eszközzel lehet élni. Az első az Abtv. 25. § (1) bekezdése szabályozza, miszerint ha a bírónak az előtte folyamatban levő egyedi ügy elbírálása során olyan jogszabályt kell alkalmazni, amelynek alaptörvény-ellenességét észleli, vagy alaptörvény-ellenességét az Alkotmánybíróság már megállapította, az Alkotmánybíróságnál kezdeményezi a jogszabály vagy jogszabályi rendelkezés alaptörvény-ellenességének megállapítását, illetve az alaptörvény-ellenes jogszabály alkalmazásának kizárását. Ennek az alkalmazására a fentebb kifejtettek okán nincs lehetőség, a bíróság kizárólag jogszabály, közjogi szervezetszabályozó eszköz és jogegységi határozat alaptörvény-ellenességének megállapítását, illetve ilyen alaptörvény-ellenes normák kizárását kezdeményezheti.

A második, az Abtv. 26. § (1) bekezdésében írt alkotmányjogi panasz. Ezzel akkor fordulhat az Alkotmánybírósághoz az egyedi ügyben érintett személy vagy szervezet, ha az ügyben folytatott bírósági eljárásban alaptörvény-ellenes jogszabály alkalmazása folytán az Alaptörvényben biztosított jogának sérelme következett be, és jogorvoslati lehetőségeit már kimerítette, vagy jogorvoslati lehetőség nincs számára biztosítva. Az alkotmányjogi panasz az Abtv. 26. § (2) bekezdésében biztosított lehetősége arra a helyzetre értelmezhető, amikor bírói döntés nélkül

következett be a jogsérelem, ezért az nem tartozik a vizsgálat tárgyához. Mindazonáltal a fél az Abtv. 26. § (1) bekezdése alapján sem indíthat eljárást az Alkotmánybíróság előtt, hiszen csak a már felsorolt normák alaptörvény-ellenessége esetén biztosított ennek lehetősége.

A harmadik lehetőség, hogy az Abtv. 27. § (1) bekezdése alapján az egyedi ügyben érintett személy vagy szervezet alkotmányjogi panasszal fordul az Alkotmánybírósághoz az alaptörvény-ellenes bírói döntéssel szemben. Ennek feltétele, hogy az ügy érdemében hozott döntés vagy a bírósági eljárást befejező egyéb döntés az indítványozó Alaptörvényben biztosított jogát sértse, és hogy az indítványozó már kimerítette a jogorvoslati lehetőségeit, vagy nincs számára biztosítva jogorvoslati lehetőség. Tekintettel arra, hogy a jogorvoslati lehetőségek kimerítése feltétele az eljárás megindításának, és hogy a Pp. 409. § (3) bekezdése szerint a Kúria köteles engedélyezni a felülvizsgálatot, ha az ítélet a Kúria közzétett határozatától jogkérdésben eltér, akkor merülhet fel az Abtv. 27. § (1) bekezdésében írt alkotmányjogi panasz a polgári peres eljárásban, ha a Kúria a felülvizsgálati eljárásban, illetve jogegységi panasz eljárásban nem orvosolta a jogsérelmet.¹⁴

Mindezek alapján amennyiben elfogadjuk a jogszabály-módosítás indokolását, miszerint a bíróság eltérhet a Kúria közzétett határozatától azzal az indokkal, hogy az alaptörvény-ellenes anélkül, hogy az Alkotmánybíróság döntene annak az Alaptörvénnyel való összhangjáról, ez az értelmezés ahhoz az abszurd eredményhez vezet, hogy a bíróság elvonja az Alkotmánybíróság hatáskörét és alkotmányossági szempontból felülvizsgálja a Kúria egy jogerős határozatát. Természetesen a bíróság ezen határozata ellen fellebbezésnek, illetve felülvizsgálatnak van helye, ugyanakkor mivel a bíróság az Abtv. 25. § (1) bekezdése szerint nem kezdeményezheti a Kúria közzétett határozata alaptörvény-ellenességének megállapítását, annak az Alkotmánybíróság által történő elbírálására akkor kerülhet sor, ha a fél az Abtv. 27. § (1) bekezdése alapján alkotmányjogi panasszal fordul a Kúria további jogorvoslattal nem támadható és a jogsérelmet nem orvosló határozata ellen az Alkotmánybírósághoz.

Azonban amennyiben az Alkotmánybíróság ebben az alkotmányjogi panasz alapján indult eljárásban meg is állapítja, hogy a Kúria közzétett határozatában foglalt értelmezés ellentétes az Alaptörvénnyel, az Abtv. 43. § (1) bekezdése alapján megállapítja a bírói döntés alaptörvény-ellenességét és megsemmisíti a döntést, illetve az Abtv. 43. § (4) bekezdése alapján megsemmisítheti a döntéssel felülvizsgált más bírósági vagy hatósági döntéseket is, viszont nem rendelkezhet a Kúria az

¹⁴ Vö. DZSULA 2022 325.

alaptörvény-ellenes jogértelmezést magában foglaló közzétett határozata sorsáról. Némiképpen orvosolja a helyzetet, hogy az Alkotmánybíróság az Abtv. 46. § (3) bekezdése szerint megállapíthatja azokat az Alaptörvény szabályozásából eredő, és az Alaptörvény rendelkezéseit érvényre juttató alkotmányos követelményeket, amelyeknek a vizsgált, illetve a bírósági eljárásban alkalmazandó jogszabály alkalmazásának meg kell felelnie, de ezen alkotmányos követelmények ettől függetlenül ellentmondásban fognak állni a Kúria közzétett határozatával. Az Alkotmánybíróság ezen döntése úgy vezethet ahhoz, hogy a Kúria közzétett határozata a továbbiakban nem hivatkozható, hogy a Bszi. 33. § (1) bekezdés a) pontja alapján a Kúria elnöke, elnökhelyettese vagy kollégiumvezetője vagy a Bszi. 33. § (1) bekezdés c) pontja alapján a legfőbb ügyész jogegységi eljárás lefolytatását indítványozza, vagy hogy az Alkotmánybíróság döntése alapján a Kúria a Pp. 427. § (2) bekezdés c) pontja szerint az első- vagy a másodfokon eljárt bíróságot új eljárásra és új határozat hozatalára utasítja, vagy a felülvizsgálati kérelem tárgyában új határozat hozatalát rendeli el, és a felülvizsgálati eljárásban a Kúria tanácsa a Bszi. 33. § (1) bekezdés b) pontja alapján jogegységi eljárást kezdeményez, illetve a felülvizsgálati eljárásban hozott határozat ellen jogegységi panaszt terjesztenek elő, és a Kúria ebben a jogegységi, illetve jogegységi panaszeljárásban jogegységi, illetve jogegységi hatályú határozatot hoz.

Vagyis a jogszabály-módosítás az Alaptörvény 28. cikkére figyelemmel kiemelkedő jelentőséget nyert indokolásában foglalt jogértelmezés szerint bármely bíróság figyelmen kívül hagyhatja a Kúria közzétett határozatát, amennyiben saját hatáskörben alaptörvény-ellenesnek találja azt. A Kúria határoz az ezen ügyben lefolytatott felülvizsgálati, jogegységi, illetve jogegységi panasz eljárásban arról, hogy a közzétett határozata alaptörvény-ellenesnek minősül-e, és csak mindezen előzményt követően lesz lehetősége a félnek alkotmányjogi panaszt előterjeszteni.

Az ellentmondásokat az Abtv. olyan módosítása tudná feloldani, amely alapján a bíróság a jogegységi határozatokhoz hasonlóan kezdeményezhetné a Kúria közzétett határozatának az Alaptörvénnyel való összhangja vizsgálatát az Alkotmánybíróságnál. Ennek lehetősége hatékonyabbá tudná tenni a polgári peres eljárást, hiszen amennyiben a bíróság az eljárás során kezdeményezni a Kúria közzétett határozatának az Alaptörvénnyel való összhangja vizsgálatát, már a bíróság határozata meghozatalakor tisztázott lenne, eltérhet-e a bíróság a Kúria közzétett határozatától, így adott esetben megkímélhetné a feleket az erre a vitás kérdésre vonatkozó jogorvoslati eljárásoktól.

Ugyanakkor a Kúria közzétett határozata – a jogszabályoktól, a közjogi szervezetszabályozó eszközöktől és a jogegységi határozatoktól eltérően – egyedi ügyben hozott határozat, ami jogerősen elbírált egy jogvitát. Ebből fakadóan az ilyen irányú jogszabály-módosítás két megoldást alkalmazhatna. Az első esetében az Alkotmánybíróság nem semmisíthetné meg a Kúria közzétett határozatát úgy, mint egy normát vagy egy bírói döntést, hiszen az az egyedi ügyben hozott határozat anyagi jogerejének sérelmét okozná. Így arra lenne lehetősége, hogy megállapítsa a Kúria közzétett határozata alaptörvény-ellenességét, aminek következtében az nem lenne hivatkozható. Ennek az előnye abban állna, hogy a már jogerősen elbírált ügyeket nem nyitná újra, ezáltal a jogbiztonságot nem veszélyeztetné. Hátránya azonban, hogy mégis a jogbiztonságba vetett hitet megkérdőjelező ellentmondást okozna, olyan jogerős határozatok maradnának hatályban, amelyek alaptörvény-ellenességét megállapították, és amelyek ellen mégsem lehet már alkotmányjogi panaszt benyújtani. A második változat szerint az Alkotmánybíróság a Kúria közzétett határozata alaptörvény-ellenesége esetén megsemmisítené azt, amiből kifolyólag újra le kellene folytatni az eljárásokat. Jóllehet ez a megoldás kiküszöbölné az előző felvetés által okozott ellentmondást, szintén a jogbiztonság sérelmére vezetne.

Mindazonáltal a jelenlegi megoldás éppúgy viszonylagossá teszi a Kúria közzétett határozatának véglegességét, hiszen a fenti értelmezésből következően a Kúria jogegységi vagy jogegységi hatályú határozattal megállapíthatja, hogy egy közzétett határozata azért nem hivatkozható, mivel az abban foglalt jogértelmezés alaptörvény-ellenes. Ezen ellentmondások sem a megfelelő jogértelmezéssel, sem jogszabály-módosítással nem küszöbölhetők ki, azok ugyanis a korlátozott precedensrendszer lényegéből fakadnak. Az egyik oldalról amennyiben egy egyedi ügyben hozott határozat a bíróságokra kötelező jogértelmezést tartalmaz, biztosítani kell annak lehetőségét, hogy ezen határozat az Alaptörvénnyel való összhang szempontjából vizsgálható legyen, ugyanakkor a másik oldalról, mivel a vizsgálat tárgya nem norma, hanem egyedi ügyben hozott határozat, az annak jogi sorsáról hozott döntés szükségképpen érinti a jogbiztonságot.

A jogszabály indokolása az ügy körülményeit jelöli meg az eltérés másik lehetséges okaként.¹⁵ Ezért felmerül a kérdés: milyen esetben tudják indokolni az ügy körülményei a közzétett határozattól való eltérést? Amennyiben ugyanis az ügy körülményei olyan lényeges körülmények

¹⁵ Az egyes törvényeknek az egyfokú járási hivatali eljárások megteremtésével összefüggő módosításáról szóló 2019. évi CXXVII. törvény végső előterjesztői indokolása: Általános indokolás 4. bekezdés

tekintetében különböznek a közzétett határozat alapjául szolgáló ügy körülményeitől, hogy a bíróság álláspontja szerint alkalmazni kell a közzétett határozatot az ügyre, de el kell térni attól, ez egyben akár úgy is értelmezhető, hogy nem áll fenn ügyazonosság az ügyek között, és így nem kell alkalmazni a határozatot az ügyre. Tehát a jogszabály-indokolásában foglalt azon megállapítás, hogy az ügy körülményei indokolhatják az eltérést, nem állhatja meg a helyét, az ügy körülményeinek különböző volta a látszólagos eltérést alapozhatja meg. Valódi eltérést olyan esetben lehet elképzelni, amikor például a társadalmi változások, az eltérő jogi környezet vagy a tudományos fejlődés megkívánja, hogy a bíróság eltérően értelmezzen egy jogszabályt ugyanazon lényeges körülmények mellett.

Mindezekre tekintettel – bár a Pp. 346. § (5) bekezdése utolsó mondatának a korlátozott precedensrendszer bevezetése folytán kialakított szabályozásával összefüggésben felmerülő kérdések jogértelmezéssel megválaszolhatók –, ezen egyetlen jogszabályi rendelkezés annak pontatlansága és a Pp. egyéb rendelkezéseivel ellentétes tartalma miatt jelentős, de kisebb jogalkotási erőfeszítéssel maradéktalanul kiküszöbölhető értelmezési nehézségeket okozhat. Uganakkor olyan alapvető ellentmondásokkal terhelt, amelyek feloldása a jogbiztonság érdekében mindenképpen kívánatos lenne.

A Kúria közzétett határozatára hivatkozás a másodfokú eljárásban

A Kúria közzétett határozata új viszonyrendszerben nyer jelentőséget a másodfokú eljárásban. A perorvoslat során eljáró bíróság ugyanis már nem csak a feleknek a Kúria közzétett határozatára történő hivatkozását, hanem a fellebbezés, a csatlakozó fellebbezés és a fellebbezési ellenkérelem korlátai között azt is vizsgálja, miként alkalmazta a bíróság a Kúria közzétett határozatát, illetve alappal mellőzte-e annak alkalmazását, továbbá eltért-e attól, és ha igen, az eltérés indokolt volt-e.

Mindenekelőtt azt kell vizsgálnunk, hogyan tudja a fél a másodfokú eljárásba beemelni a Kúria közzétett határozatát, és az milyen jogkövetkezményekkel járhat a másodfokú eljárásban. A Pp. 364. §-ára figyelemmel azonban csak azon szabályokat tárgyalom, amelyek eltérnek az elsőfokú eljárás fentebb részletesen elemzett szabályaitól.

A felülvizsgálati kérelemmel ellentétben általában nem lehet önmagában arra alapozni a fellebbezést, hogy az elsőfokú bíróság eltért a Kúria közzétett határozatától, abban a Pp. 371. § (1) bekezdés d) pontja alapján eljárási, illetve anyagi jogszabálysértésre kell hivatkozni. E

jogszabálysértésre hivatkozás jelentősége ott mutatkozik meg, hogy a Pp. 370. § (1) bekezdése szerint a másodfokú bíróság a fellebbezés korlátaiban között gyakorolja a felülbírálati jogkörét, tehát amennyiben a fél úgy hivatkozik a fellebbezésben, illetve a csatlakozó fellebbezésben a Kúria közzétett határozatára, hogy az abban foglalt értelmezés alapján meghatározott jogszabálysértést jelöl meg, a másodfokú bíróság ugyanezen közzétett határozatra tekintettel más jogszabálysértés miatt – főszabály szerint – nem bírálhatja felül az elsőfokú ítéletet.

A Pp. 370. § (3) bekezdése alapján az olyan eljárási szabálysértések képezik az egyik kivételt e szabály alól, amelyek az ítélet kötelező hatályon kívül helyezését vonják maguk után. A másodfokú bíróság hivatalból gyakorol felülbírálati jogkört ilyen esetben. Másik kivétel, amikor a másodfokú bíróság eljárási szabálysértést észlel. Ekkor a Pp. 370. § (3) bekezdése alapján a felek tudomására hozza azzal, hogy csak a fellebbező fél kérelmére veszi figyelembe azt. Szintén kivételt jelent, ha a másodfokú bíróság eltérő anyagi jogi álláspontot alakít ki, mint az elsőfokú bíróság. Ebben az esetben a Pp. 370. § (4) bekezdése szerint a másodfokú bíróság a felek tudomására hozza és a fellebbező fél kérelmére veszi figyelembe ezt úgy, hogy eközben a Pp. 369. § (4) bekezdésének megfelelően elvégzi a saját anyagi jogi álláspontja szerint helyes anyagi pervezetést és az ezzel összefüggő intézkedéseket.

Ezek a kivételek több szempontból jelentőséggel bírnak a korlátozott precedensrendszert tekintve. Egyrészt a fél megfelelő nyilatkozata esetén lehetővé teszik, hogy a másodfokú bíróság a fellebbezésben, illetve a csatlakozó fellebbezésben megjelölt jogszabálysértésre tekintet nélkül felülbírálja az elsőfokú ítéletet, amennyiben a Kúriának a fél által a fellebbezésben, illetve a csatlakozó fellebbezésben hivatkozott, közzétett határozata alapján úgy ítéli meg, hogy a fél által megjelölttől eltérő jogszabálysértés valósult meg. Másrészt a másodfokú bíróság a Kúria olyan közzétett határozata jogértelmezésének érvényre jutását is elősegítheti, amelyre a felek nem hivatkoztak.

A fél azonban nem kizárólag jogszabálysértésre hivatkozással kérheti az elsőfokú ítélet felülbírálatát a másodfokú bíróságtól. A Pp. 369. § (3) bekezdés d) pontja szerint a másodfokú bíróság jogszabálysértés megállapítása nélkül is felülmérlegelheti az elsőfokú bíróságnak az anyagi jogszabályok szerinti mérlegelési jogkörben hozott döntését. Ebből az következik, hogy a Pp. 371. § (1) bekezdés d) pontja értelmében a fél oly módon is tud hivatkozni fellebbezésében a Kúria közzétett határozatára, hogy nem jelöl meg jogszabálysértést.

A másodfokú eljárásban a felek lehetősége a kereset-, illetve ellenkérelem-változtatásra is eltérően alakul az érdemi tárgyalási szakhoz képest. Arra a Pp. 373. § (2)-(3) bekezdése szerint a fellebbezésben állított új tényre, illetve a Pp. 373. § (4)-(5) bekezdése értelmében az elsőfokú bíróság meghatározott anyagi pervezetése elmulasztása és ennek az ítéletből felismerhetővé válása, valamint a másodfokú bíróság meghatározott anyagi pervezetése esetén kerülhet sor. Ezekben az eltérő szabályokban – az elsőfokú eljáráshoz való hasonlóságra tekintettel – a Kúria közzétett határozata alapján történő kereset-, illetve ellenkérelem-változtatásra ugyanaz az irányadó, mint amit az elsőfokú eljárással összefüggésben kifejtettem: csak akkor van lehetősége a félnek arra, ha a Kúria közzétett határozata új tényállítást vagy anyagi pervezetést alapoz meg.

A fentiekkel összefüggésben említést kell tenni, milyen esetben alapozhatja a fél a fellebbezés, illetve a csatlakozó fellebbezés megváltoztatását a Kúria közzétett határozatára. A Pp. 375. § (1) bekezdése alapján főszabály szerint nincs lehetőség arra, hogy a fél megváltoztassa a fellebbezést, illetve a csatlakozó fellebbezést. Ennek ellenére a Pp. 375. § (2) bekezdése lehetővé teszi a fellebbezés és a csatlakozó fellebbezés megváltoztatását abban az esetben, ha az a másodfokú bíróság által a fél tudomására hozottak alapján megengedett, vagy engedélyezett kereset-, illetve ellenkérelem-változtatás, a 373. § (2) bekezdés szerinti új tény állítása, valamint beszámítás folytán szükséges. Így tehát amennyiben a Kúria közzétett határozata új tényállítást, illetve anyagi pervezetést alapoz meg, ezek a fellebbezés, illetve a csatlakozó fellebbezés megváltoztatását is lehetővé teszik.

A másodfokú eljárásban hozott döntésről azt szükséges rögzíteni, hogy a másodfokú eljárásban hozott határozatok – a felülvizsgálati eljárástól eltérően – nem ahhoz igazodnak, hogy az elsőfokú bíróság a Kúria közzétett határozatától történő eltérése indokolt volt-e. Az indokolatlan eltérés megalapozhatja a Pp. 380. §-a alapján az ítélet kötelező hatályon kívül helyezését és az elsőfokú bíróság új eljárásra és új határozat hozatalára utasítását, vagy a Pp. 381. §-a szerint az ítélet mérlegelhető hatályon kívül helyezését és az elsőfokú bíróság új eljárásra és új határozat hozatalára utasítását, de ha ennek ellenére nem történt jogszabálysértés, – akár a Pp. 382. §-a vagy a Pp. 383. § (2) bekezdés első fordulata alapján – az ítélet helybenhagyását, illetve a Pp. 383. § (2) bekezdés második fordulata értelmében az ítéletnek a megváltoztatását is.

Ki kell emelni, hogy a Pp. 386. § (1) bekezdése szerint a másodfokú bíróságnak a fellebbezés elbírálása tárgyában hozott határozatának

tartalmára az ítélet tartalmára vonatkozó rendelkezéseket kell alkalmazni, tehát a másodfokú bíróság is köteles indokolni, amennyiben eltért a Kúria közzétett határozatától vagy az erre irányuló indítványt elutasította.

A Kúria közzétett határozata mint perújítási ok

A perújítás szabályozásával kapcsolatban felvetődhet kérdésként, hogy a Pp. 393. § a) pontjában foglalt perújítási ok körébe tartozhat-e a Kúria közzétett határozata? A Pp. 393. § a) pontja alapján perújításnak van helye, ha a fél olyan jogerős bírói vagy más hatósági határozatra hivatkozik, amelyet a bíróság a perben nem bírált el, feltéve, hogy az – elbírálása esetén – rá kedvezőbb határozatot eredményezhetett volna. A Kúria közzétett határozata könnyen a jogerős bírói határozat fogalmába érthető, hiszen az kétségtelenül bírói testület által hozott és rendes jogorvoslattal nem támadható döntés. Ezért annak eldöntéséhez, hogy ez alapján lehet-e helye perújításnak, a fentebb részletezett kettős megközelítést kell alapul venni.

Amennyiben a fél a jogi érvelése alátámasztása érdekében, illetve az ellenérdekű fél jogi érvelése cáfolata végett hivatkozik a Kúria közzétett határozatára, arra az álláspontra kell helyezkedni, hogy nem kérhető perújítás a Kúria közzétett határozatára hivatkozással. A Pp. 393. § a) pontjában rögzített perújítási ok jogerős bírói határozat fogalmának meghatározásakor elsődlegesen a perújításnak a Pp. rendszerében betöltött szerepére és dogmatikai elhelyezkedésére kell tekintettel lenni. Ezek alapján a Kúria helyesen állapította meg az Európai Unió Bírósága előzetes döntéshozatali eljárásban hozott döntéséről, hogy az nem szolgálhat perújítás alapjául.¹⁶ A perújítás a Pp. 393. § a) pontjában foglalt feltétele ugyanis nívum, vagyis olyan új tény, illetve bizonyíték esetén teljesül, amely hatással lehet az érdemi döntésre. Így az ebben a szabályban írt jogerős bírói határozat is kizárólag akkor alapozhat meg perújítást, ha a határozat nívum, tehát ha annak tény jellege kerül előtérbe. Példaképpen, ahogy már utaltam rá, amennyiben megváltoztatják vagy hatályon kívül helyezik a károkozó magatartás miatt az alperes büntetőjogi felelősségét megállapító határozatot, a büntetőügyben hozott határozat az alperes marasztalásával jogerősen befejeződött kártérítés megfizetése iránt indított perben olyan jogerős bírói határozatnak minősül, amely alapján perújításnak van helye. Ezzel szemben, ha a fél csak a jogi érvelés részeként hivatkozik a Kúria közzétett határozatára, amelynek figyelembevétele az álláspontja szerint rá kedvezőbb határozatot

¹⁶ A Kúria Jpe.II.60.027/2021/8. számú jogegységi hatályú határozata

eredményezhetett volna, nincs helye perújításnak. A fél ilyen helyzetben nem ténybeli, hanem jogi okból támadja a jogerős határozatot, ami alapján felülvizsgálat kezdeményezésére nyílik lehetősége.

Összegzés

A Pp. szabályozásának áttekintése eredményeként megállapítható, hogy a Kúria közzétett határozatára történő hivatkozás a polgári eljárásjog számos pontján visszaköszön és vet fel kérdéseket azzal kapcsolatban, miként lehet oly módon értelmezni a jogszabályt, hogy az a korlátozott precedensrendszerrel összefüggésben eszközölt, kis számú módosítás ellenére összhangban álljon a Kúria közzétett határozata megnövekedett eljárásjogi jelentősége által támasztott igényekkel és a jogalkotó céljával egyaránt. Jóllehet a felmerülő jogkérdések a megfelelő jogértelmezéssel feloldhatók, azok tartósan egységes és hatékony alkalmazásához a Pp. két ponton való módosítása lehet szükséges.

Az első jogszabály-módosítást igénylő kérdés abban mutatkozott, hogy a fél előterjeszthet-e külön felhívás nélkül eltérő vagy további jogi érvelést az előkészítő iratban, így a Kúria közzétett határozatára történő hivatkozást. Mivel a Pp. 202. § (2) bekezdésének szövegezése alapján kétséget kizáróan nem lehet olyan értelmet tulajdonítani a jogszabálynak, hogy a félnek lehetősége van erre, e szabály olyan módosítása lenne kívánatos, hogy annak szövegezése a válasziratnak a Pp. 201. § (2) bekezdésében írt szabályozásához igazodjon. Még ha ez a megoldás elsőre nem is tűnik hatékornak, a Pp. máskülönben arra szorítaná a felet, hogy az eljárás során később, perfelvételi tárgyaláson, illetve a bíróság felhívására benyújtott előkészítő iratban hivatkozzon a Kúria közzétett határozatára, és ez a szabályozás a perkoncentráció ellen hatna.

A második pontosításra szoruló jogszabályi rendelkezés az ítélet indokolásával szemben támasztott, a Pp. 346. § (5) bekezdése utolsó mondatában foglalt követelmény. Ennek pontatlansága és a Pp. más rendelkezéseivel ellentétes megfogalmazása egész csokor kérdést alapoz meg a szabály értelmezésével kapcsolatban, amelyek megnyugtató rendezését egyedül azzal lehetne elérni, ha a jogalkotó akként módosítaná a Pp. 346. § (5) bekezdése utolsó mondatát, hogy abból a bíróságnak és a feleknek a Kúria közzétett határozatára hivatkozással és az ítélet indokolásával összefüggő jogai és kötelezettségei félreérthetetlenek legyenek.

Mindezekre tekintettel a tanulmányban kifejtett értelmezéssel, illetve javasolt jogszabály-módosításokkal – álláspontom szerint – a jogalkotónak a korlátozott precedensrendszer bevezetésében megnyilvánuló, a jogegység biztosítását újabb eszközökkel támogatni kívánó szándéka eredményesebben érvényesülhet úgy, hogy közben a felek tisztességes eljáráshoz való joga is maradéktalanul védelmet élvez.

Felhasznált irodalom

AUER Ádám, CSIBOR Ferenc, OROSZ Katalin, POLLNER Péter: A korlátozott precedensrendszer hatása a kúriai ítéletek hivatkozásaira. *Jogtudományi Közlöny* 2024. évi 5. szám, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2024. DOI: <https://doi.org/10.59851/jk.79.05.2>

BÉKÉSI Sándor és HALMOS Tamás: A korlátozott precedensrendszer intézményének rövid áttekintése az ügyvéd szemszögéből. *Polgári Jog* 2022. évi 9-10. szám, Wolters Kluwer Hungary Kft., Budapest, 2022. DOI: <https://doi.org/10.55413/193.A2200502.POJ>

BORONKAY Miklós: A „korlátozott precedensrendszer” ügyvédi szemmel. *Polgári jog* 2022. évi 11-12. szám, Wolters Kluwer Hungary Kft., Budapest, 2022

DZSULA Marianna: A korlátozott precedensrendszer és a polgári perrendtartás szabályainak kapcsolódása. *Jogászegyleti Értekezések*, Magyar Jogász Egylet, Budapest, 2022

OSZTOVITS András: Törvénymódosítás a bírósági joggyakorlat egységesítése érdekében – jó irányba tett rossz lépés? *Magyar Jog* 2020. évi 2. szám, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2020

TAHIN Szabolcs: Korlátozott precedensrendszer – alulnézetből. *Magyar Jog* 2020. évi 5. szám, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2020

VIRÁG Csaba és VÖLCSEY Balázs: A korlátozott precedensrendszer és a polgári perjog kapcsolata. *Magyar Jog* 2020. évi 3. szám, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2020;

WELLMANN György: Kritikai észrevételek a jogegység biztosításának új rendszerével kapcsolatban. *Magyar Jog* 2020. évi 11. szám, HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., Budapest, 2020

ZSITVA Ágnes In: WOPERA Zsuzsa (szerk.): Nagykomentár a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvényhez, Wolters Kluwer Hungary Kft., Budapest, 2025